

FEDRE

- Vida i obra de l'autor.

Plató (el nom grec significa d'espallles amples) neix a Atenes el 428 a.C. de família aristocràtica, descendent de Soló per part de mare i del rei Codre per part de pare. Se sap que de jove tenia molta afecció a la poesia i va escriure fins i tot alguna obra de teatre. L'any 403 a.C. coneix al seu mestre Sòcrates (que mor el 399 a.C., condemnat per impietat). Se sap que va estar a Sicília, cridat per un amic Dió per tal de fundar un estat basat en el seu pensament polític (367 a.C.). També sembla que visità Egipte i la comunitat dels pitagòrics al sud d'Itàlia. Fundà una mena d'escola, anomenada Acadèmia en record d'un heroi grec Academos, on es debaten temes filosòfics i científics. (En aquesta escola hi ingressà també Aristòtil). Era afeccionat a l'esport, assistí a dues olimpíades. No es té notícia de que s'hagués casat o tingué fills. Mor el 347, als 81 anys d'edat.

Excepte l'anomenada *Carta VII* totes les obres de Plató estan escrites en forma de diàleg i en elles es debat un tema determinat. Han estat traduïdes a tots els idiomes. (en castellà hi ha almenys unes quinze versions diferents). Se n'han perdut algunes. Les que s'han conservat són les següents:

Apologia de Sòcrates (objecte del diàleg: elogi de la figura de Sòcrates, tema ètico-polític), *Critó* (la virtut, ètic), *Ió i Menexen* (sobre la saviesa, poesia, gnoseològic), *Laques* (sobre el valor, ètic), *Alcibiades I i II*, *Hiparc i Anterestai* (sobre l'autoconeixement, ètic, psicològic, polític), *Lisis* (sobre l'amistat i el bé, ètico-polític), *Teages i Càrmides* (sobre el seny, ètic), *Eutifró* (sobre els deures cívics i la virtut, ètico-polític), *Eutidem* sobre la saviesa, crítica als sofistes, gnoseològic, ètico-polític), *Hipias menor* (sobre la virtut i el saber ètic i gnoseològic), *Hipias major* (sobre la bellesa, estètica), *Cràtil* (sobre la naturalesa del llenguatge, gnoseològic), *Gorgias* (sobre l'art de parlar, la retòrica, debat amb els sofistes, ètico-polític), *La república* (sobre la justícia i el bé, l'educació i el coneixement, ètic, polític, epistemològic, pedagògic), *Protàgoras* (debat amb un sofista sobre la virtut i el bé, ètico-polític), *Menó* (sobre l'aprenentatge i la memòria, epistemològic), *Fedó* (sobre la naturalesa de l'ànima, la immortalitat, epistemològic, psicològic, antropològic), *El convit* (sobre l'amor i la bellesa, psicològic, teològic, estètic), *Fedre*, (naturalesa de l'ànima, gnoseològic), *Parmènides* (sobre l'ésser i les idees, ontològic), *Teetet* (sobre el coneixement, epistemològic), *El sofista* (sobre la dialèctica i l'ésser, epistemològic), *Polític* (sobre la societat, polític), *Fileb* sobre el bé el plaer, l'essència de les coses, epistemològic, ètic), *Clitofó i Critias* (sobre la societat, mite de l'Atlàntida), *Timeu* (sobre la formació de l'univers, cosmològic), *Mino*, *Epinomis* i *Lleis* (sobre el govern i les normes socials, polític-sociològic).

El pensament de Plató Aquest ve donat a) pels anomenats tradicionalment pre-socràtics, b) la figura de Sòcrates i c) els sofistes. En acabar l'exposició de la filosofia de Plató haurem de veure igualment els corrents i les influències posteriors del pensament del nostre autor, en especial el seu deixeble Aristòtil. Després d'haver exposat la biografia, obres i el context històric i filosòfic de Plató: els pre-socràtics, la figura de Sòcrates i els sofistes ens disposem a entrar en la seva difícil doctrina, diversament interpretada al llarg de la història i amb una riquesa literària i filosòfica que fa que sigui plenament actual. Començarem per l'estudi de l'ànima, després entrarem en el tema del coneixement, de l'estat i del cosmos.

- Anàlisi de l'obra.

L'obra comença amb la introducció de Sòcrates i Fedre, en el qual aquest últim es decideix a llegir un discurs d'un pensador conegut per tots dos anomenat Lísies, amb la intenció de Fedre que Sòcrates doni el seu parer sobre aquest discurs, el tema sobre el qual tracta el discurs és l'amor.

En acabar el discurs, Sòcrates fa una important crítica a Lísies, constatant la repetició d'idees diverses vegades com a conseqüència de falta d'arguments, Sòcrates creu que Lísies s'ha equivocat en el seu discurs ja que es

donen diverses contradiccions, en aquest principi de l'obra es deixa clara la especial dèria que tenia Plató contra als sofistes, degut a la transmissió d'aquesta opinió per part del seu mestre Sòcrates. En aquest punt també es veu clarament el que anomenem *ignorància socràtica*, on Sòcrates comença el diàleg amb una aparent ignorància sobre el tema de l'amor.

Seguidament, gràcies a la pressió que exerceix Fedre sobre Sòcrates aquest comença la replica a Lísies a través d'un discurs sobre el mateix tema que Lísies, l'amor. En aquest discurs introdueix una pregunta: com distingir el qui estima del qui no?, aquesta qüestió queda resposta amb una teoria que diu que existeixen dos principis que governen a l'ésser humà:

- El desig natural del plaer
- Opinió adquirida que aspira al millor

D'aquí Plató en boca de Sòcrates opina el següent: quan és la opinió la que domina a l'ésser humà, llavors es la raó la que guia a l'home pel camí de la sensatesa, mentre que quan és el desig el que domina l'ésser humà, anem pel camí de la desmesura guiats per la part irracional de l'home. Plató afirma que entre els desigs aquell més irracional és l'amor, també confirma que cal complaure aquell que no estima i que l'amor es atorgat pels deus. En aquests discurs Sòcrates afirma l'existència d'un procés en l'enamorat per arribar a l'amor en si mateix (que Plató identifica amb la bellesa), aquest procés és el següent:

- En un primer moment l'enamorat només capta l'amor al cos bell de l'estimat.
- Seguidament capta l'amor de la bellesa de tots els cossos bells.
- En tercer lloc capta la bellesa moral de les ànimes.
- Després la bellesa d'allò que s'ha de fer, de les normes i de les lleis.
- En cinquè lloc capta la bellesa del saber.
- I en últim lloc la captació de la bellesa en si, que és la causa de tot el que és bell.

Tot seguit Plató introdueix la teoria sobre la immortalitat de l'ànima, aquesta teoria esta formada per diversos arguments, com per exemple, l'argument de la successió de contraris o el que és el mateix, l'argument del primer motor, on defensa que la realitat segueix un procés cíclic, i a cada cosa li succeeix el seu contrari, per tant de la mort sorgeix la vida i per tan l'ànima és immortal. Un altre argument és el de la participació de l'ànima en la idea de vida, aquest diu que cada cosa participa d'una idea i no de la seva contraria, l'ànima participa de l'idea de vida, per tant no pot ser relacionada amb la mort. Un altre argument que apareix és de la semblança de l'ànima amb les idees, aquest argument diu que l'ànima tendeix al món de les idees i no pas al món sensible, com les idees són immortals això voldrà dir que aquesta també ho és.

Seguint amb el diàleg, trobem un nou concepte que introdueix Plató, aquest presenta l'ànima dividida en tres parts, fent una comparació amb un cavall al·lat, les divisions de l'ànima són les següents, en una primera part anomenada part *racional*, trobem que aquesta part és la part més noble, la funció d'aquesta és guiar les altres parts, aquesta part es trobaria situada al cap; la part *irascible* simbolitza el valor, aquesta part es deixa portar fàcilment per les diverses parts, aquesta part es troba al pit; per últim, trobem la part *cocupiscible*, aquesta és difícil de guiar i és simbòlic del desig i la part sensible, aquesta part es situa a l'abdomen.

En una altra part Sòcrates, continuant amb el diàleg, fa una altra vegada referència a l'immortalitat de l'ànima amb l'argument ètic del domini sobre el cos, aquest argument afirma que si l'ànima fos immortal aquells que no han dominat els desitjos quan moren serien perdonats, això voldria dir que el bé i el mal quedarien sense premi, o pel contrari sense càstig, aquesta situació seria injusta i per aquesta raó l'ànima ha de ser immortal.

Seguidament Plató, a través de Sòcrates, relaciona la idea de l'amor per saber qui estima de veritat amb la reminiscència, aquesta teoria diu que l'ànima abans de unir-se amb el cos ha contemplat les idees, entre elles l'amor, però que quan aquesta s'uneix al cos oblida en part aquestes idees, a través d'aquest record l'home pot arribar a les idees entre les quals es troba l'amor.

A més a més, Plató utilitza el mètode socràtic de la maièutica per fer saber a Fedre que les veritats universals si existeixen, existeixen aquelles coses que han de ser necessàriament així, utilitzant aquest mètode Fedre descobreix aquest concepte.

Per acabar, en l'última part del diàleg, Sòcrates crítica les contradiccions que introdueixen els sofistes i, en especial, critica a Lísies. Sòcrates defensa els diàlegs abans que els discursos escrits.

- Comentari de text.

Per tant, que l'amor és qualche desig, és clar per a tothom; d'altra banda, que fins i tot els que no estimen desitgen els bells, ho sabem; en què distingirem, doncs, el qui estima del qui no? Cal considerar que en cada u de nosaltres hi ha dos principis que ens governen i ens dirigeixen, els quals seguim allí a on ens dirigeixin: l'un és un desig natural de plaers, mentre que l'altre és una opinió adquirida que aspira al que és millor. [...] Quan és l'opinió adquirida la que per un judici racional ens dirigeix i ens domina envers el que és millor, aquesta dominació rep el nom de sensatesa; al contrari, quan és el desig el que irracionalment ens impulsa cap al plaer i governa en nosaltres, aquest governament s'anomena desmesura. [...] Per tant, expresseu-ho: el desig que sense judici racional domina l'opinió que versa sobre allò que és recte, és impulsat cap al plaer de la bellesa i es reforça fortament per l'efecte dels desigs que són del seu mateix gènere i tendeixen també a la bellesa dels cossos, que esdevé victoriós en aquesta lluita i que treu el seu nom d'aquesta mateixa força, s'anomena amor.

PLATÓ, *Fedre*

Idees principals

En aquest text Plató parla de dos principis que ens governen, per una part tenim la raó, que ens fa de guia cap a la resposta més indicada, i per l'altre la part irracional que pren el nom de desig; quan és la raó la que d'alguna manera ens governa o fem ús d'ella, llavors anirem pel camí de la sensatesa, pel camí de la exactitud; si per contra, anem pel camí del desig pel camí de l'irracional, llavors aquest govern pren el nom de desmesura.

Plató, també ens confirma que aquell desig de que surten tots els altres és l'amor.

Títol

DESIG: EL CAMÍ DE L'IRRACIONAL.

Comentari

Plató en aquest fragment planteja la gran qüestió de tota la seva filosofia, el racional i l'irracional.

Per a Plató la via de l'opinió cap al que és millor, cap a la veritat, només es pot copsar a través de la raó, del saber, ja que només la raó és la una font fiable per arribar a aquest coneixement de les idees i de les veritats absolutes.

La via del desig és la via de l'irracional, el desig és una percepció que és dóna lloc pels sentits, com que les coses que es poden percebre pels sentits canvien, la veritat i les idees en si no es poden conèixer, ja que les idees en si no canvien.

Plató en aquest diàleg defensa la invalidesa dels sentits per conèixer les idees.

Només es a partir de la via racional que podem passar d'un estadi d'eikasia a un estadi de noesis.

Per a Plató el coneixement de les idees suposa un criteri per distinguir allò bo d'allò que és dolent, les idees són valors morals, i aquestes només les podem conèixer per mitjà de la raó.

Per tant, la virtut és un mitjà per assolir les idees, en el text Plató entén les idees com un equilibri, i la part irracional en aquest cas representada pel desig la veu com un desequilibri de l'ànima.

Per últim Plató ens confessa l'amor com el desequilibri més important, al igual que el bé representa la màxima virtut.

- Diccionari filosòfic.

- **Amor:** el amor es visto como una inclinación, como un afecto, u apetito, una pasión, una aspiración, etc. Los elogios al amor que figuran en el Banquete, Platón se esfuerza por probar que el amor perfecto es el que se manifiesta en el deseo del bien. El amor es para Platón siempre amor a algo. El amante no posee este algo que ama, porque entonces no habría ya amor. Tampoco se halla completamente desposeído de él, pues entonces ni siquiera lo amaría. El amor es el hijo de la Pobreza y de la Riqueza; es una oscilación entre el poseer y el no poseer, el tener y el no tener. En su aspiración hacia lo amado, el acto del amor por el amante engendra; y engendra, como dice Platón, en la belleza. Aquí se inserta el motivo metafísico dentro del motivo humano y personal.
- **Bello:** Platón llega a la conclusión de que lo que llamamos belleza sensible debe consistir en pura forma: líneas, puntos, medida, simetría y hasta colores puros son, según el filósofo, los elementos que contemplamos. A ello se le añade la armonía y el ritmo en lo que toca a la música y las buenas acciones en lo que toca la vida social. Por lo demás, aunque haya siempre la entre el ser verdadero y el ser bello, no se puede negar que el segundo tenga el primero: la famosa escalera de la belleza de que habla en El Banquete es la expresión metafórica de esta concepción de lo bello que lo convierte en el ser.
- **Conocimiento:** Acto de conocer y, al mismo tiempo, el resultado de este acto. Los conocimientos constituyen el conjunto del saber en un campo determinado. Se habla de teoría del conocimiento para evocar los problemas que se plantean durante la constitución del saber. En filosofía suele distinguirse, a veces, entre el conocimiento, que hace referencia a la teoría, y la acción, que se orienta más bien hacia la práctica.
- **Felicidad:** Negativamente hablando la felicidad es la ausencia de sufrimiento; positivamente representa la plenitud de las satisfacciones que el hombre puede pretender.
- **Idea:** Platón considera las ideas como realidades independientes supramundanas que representan un reino propio bajo la idea suprema del bien.
- **Justicia:** La justicia, virtud cardinal, se manifiesta por el respeto del derecho del otro (Dar a cada uno lo que le es debido). Hay que distinguir una justicia conmutativa, que vela por la igualdad en los intercambios, y la justicia distributiva, que reparte los bienes en función de las cualidades de las personas y de las jerarquías en uso. La justicia social busca el bien común haciendo respetar los derechos naturales y positivos que la sociedad ha reconocido a sus miembros. La justicia es un valor básico para la moral y para la política.
- **Necesario:** Necesario es aquello que no puede ser de otra manera o cuyo opuesto contradictorio es imposible.
- **Placer:** Este término designa la sensación agradable o, en la mayoría de los casos, el sentimiento de

satisfacció. Lo origina el hecho de que ya en la realidad, ya también en la representación viva, un objeto encuentra el objeto adecuado a su naturaleza. La satisfacción espiritual recibe el nombre de alegría.

- **Sabiduría:** La sabiduría no es un saber que versa sobre lo esencial, sobre las causas y fines últimos del ente, es una consideración y apreciación de lo terreno a la luz de la eternidad, un saber que da prueba de fecundidad porque asigna a todas las cosas el lugar que les corresponde en la ordenación jerárquica del universo.
- **Virtud:** Hábito operativo que impulsa a pensar u obrar rectamente de acuerdo con alguna norma. El sentido moral es el más frecuente: aptitud para hacer el bien, según Aristóteles, es enemiga de la desmesura y se halla en el justo medio. Platón distingue cuatro virtudes cardinales: prudencia, justicia, fortaleza y templanza. En teología cristiana, las tres virtudes teologales son la fe, la esperanza y la caridad.

- Valoració personal

Personalment és una obra que per als iniciats en la filosofia com nosaltres, aquest és un llibre no massa difícil de llegir, però, que és fa una mica massa llarg. Pel que fa a l'obra en si, no seré jo qui la qualifiqui, ja que ja estat qualificat al llarg de l'història com una de les obres mestres d'aquest gran pensador anomenat Plató; malgrat això cal destacar la extraordinària qualitat d'aquesta obra filosòfica, manté els mateixos criteris al llarg de tota la obra, i en cap moment (almenys jo no m'he adonat) cau en una contradicció.

A més a més el mètode que Plató utilitza per escriure l'obra, el diàleg, resulta un mètode fàcil de seguir i igualment entretingut, és més fàcil seguir un diàleg que no pas una parrafada com els filòsofs contemporanis.

En resum, és una obra magistral, malgrat no sabem desxifrar tot allò que l'autor vol fer saber, al final, però, el llibre es fa llarg.

-

- Bibliografia

Fedre, Plató.

Ed. El cangur clàssic.

Barcelona, 1997.

Apunts a la classe d'història de la filosofia.

WEBGRAFIA:

Diccionario de filosofía.

URL: <http://www.filosofia.org/filomat/dfalf.htm>